

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 11. dubna 2023 ve věci č. 30782/16 – *Simonova proti Bulharsku*

Senát třetí sekce Soudu jednomyslně shledal porušení práva na respektování obydlí podle článku 8 Úmluvy tím, že byl vydán příkaz k demolici nezákonně postaveného domu, kde stěžovatelka žila se svými nezletilými dětmi, aniž by příslušné orgány zkoumaly přiměřenost tohoto kroku v individuálních okolnostech případu či riziko, že se rodina octne bez přístřeší.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelka je svobodná matka, která žila se svými čtyřmi nezletilými dětmi v domě na dříve zakoupeném pozemku, ke kterému v roce 2009 získala stavební povolení. Později se však ukázalo, že stavba stojí na pozemku patřícímu jiné osobě, neexistují doklady osvědčující její soulad se stavebními předpisy, je užívána k bydlení, ačkoliv dle povolení měla být užívána k zemědělským účelům, a navíc postrádá nezbytné inženýrské sítě. V březnu 2015 proto místostarosta obce vydal příkaz ke zbourání stavby a stanovil lhůtu na vystěhování v délce 60 dní. V listopadu 2015 správní soud svým rozsudkem příkaz potvrdil. V červenci 2017 bylo zjištěno, že demolice nebyla provedena a stěžovatelka s dětmi v domě nadále žije. Sociální služba stěžovatelce sdělila, že pokud nedokáže zajistit bydlení pro své děti po plánované demolici domu, budou děti umístěny do specializovaných zařízení. Stěžovatelka se však z domu odmítla vystěhovat. Dům byl částečně zbourán až v listopadu 2017. Stěžovatelka uvedla, že se během zimy 2017–2018 ocitla i se svými dětmi bez domova. V následujícím roce však dům údajně přestavěla a nastěhovala se do něj zpět.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala, že příkazem ke zbourání domu, ve kterém žila se svými nezletilými dětmi, došlo k porušení jejího práva na respektování obydlí ve smyslu článku 8 Úmluvy.

a) K přijatelnosti

Soud úvodem konstatoval, že období přibližně jednoho roku, kdy stěžovatelka v domě prokazatelně pobývala před vydáním příkazu k demolici, je dostatečně dlouhá doba na to, aby jej bylo možné kvalifikovat jako její domov ve smyslu článku 8 Úmluvy (srov. *Ivanova a Cherkezov proti Bulharsku*, č. 46577/15, rozsudek ze dne 21. dubna 2016, § 8, 12 a 49). Taktéž nebylo známo, že by stěžovatelka měla domov jinde (srov. *Prokopovich proti Rusku*, č. 58255/00, rozsudek ze dne 18. listopadu 2004, § 38). Okolnosti projednávané věci se významně liší od případu, kdy stěžovatelé žili šest měsíců v obytném přívěsu (*Hirtu a ostatní proti Francii*, č. 24720/13, rozsudek ze dne 14. května 2020, § 5 a 65). Soud poznamenal, že umístit obytný přívěs na parkoviště po dobu šesti měsíců není totéž jako žít více než rok v domě, který člověk vybudoval. Stěžovatelka navíc v domě i nadále pobývala, a to až do jeho zbourání, které proběhlo o více než dva roky později (srov. *Zehentner proti Rakousku*, č. 20082/02, rozsudek ze dne 16. července 2009, § 53). Ustanovení článku 8 je tedy na daný případ použitelné.

b) K odůvodněnosti

Soud shledal, že předmětný příkaz ke zbourání byl v souladu se zákonem (*Ivanova a Cherkezov proti Bulharsku*, cit. výše, § 50). Zásah také sledoval legitimní cíl, a to naplnění zákonného požadavku, aby žádná stavba nemohla být postavena bez požadovaných stavebních dokladů. Tento cíl lze na poli čl. 8 odst. 2 podřadit pod „ochranu pořádku“ a podporu „hospodářského blahobytu země“ (*Ivanova a Cherkezov proti Bulharsku*, cit. výše, § 51). Zásah rovněž nepřímě chránil práva jiných, jelikož byla stavba postavena téměř zcela na sousedním pozemku patřícímu jiné osobě (srov. *Yordanova a ostatní*, č. 25446/06, rozsudek ze dne 24. dubna 2012, § 111).

Zbývá tedy určit, zda byl daný zásah nezbytný v demokratické společnosti. Zásady k posouzení nezbytnosti zásahu Soud již vytyčil ve věci *Ivanova a Cherkezov proti Bulharsku* (cit. výše, § 53–55). Tyto zásady vyžadují, aby osoby, které v důsledku plánované demolice mohou přijít o svůj jediný domov, měly možnost žádat a dosáhnout řádného přezkoumání přiměřenosti příkazu ve světle svých individuálních situací. Zároveň bývá nepřiměřenost zásahu shledána pouze ve výjimečných případech.

V projednávané věci se však posouzením individuální situace stěžovatelky nezabýval ani příslušný správní orgán, ani následně správní soud. Druhý z uvedených orgánů pouze uvedl, že sociální služby byly informovány o rodinné situaci stěžovatelky a že její případ se odlišuje od věci *Yordanova a ostatní* (cit. výše). Správní soud tak nezohlednil všechny faktory, které mohly mít vliv na přiměřenost zásahu, ani se nepokusil vyvážit zájem stěžovatelky nadále žít v domě se svými dětmi vůči argumentům ve prospěch provedení demolice (srov. *Pinnock a Walker proti Spojenému království*, č. 31673/11, rozhodnutí ze dne 24. září 2013, § 33).

V daném případě bylo dle Soudu možné identifikovat několik faktorů, které výrazně svědčily pro demolici, a to zejména skutečnost, že stavba velmi pravděpodobně nebyla vůbec vhodná k bydlení a nebylo možné ji uvést do souladu se stavebními předpisy. Na stranu druhou Soud poukázal na riziko, že se rodina, kterou tvořily nejméně čtyři nezletilé děti, mohla ocitnout v důsledku demolice bez domova. Právě z tohoto důvodu měl být předmětný příkaz doprovázen opatřeními, jejichž účelem by bylo zmírnit vážné potíže plynoucí z nařízení demolice. Sem lze zařadit např. skutečnou snahu sociálních či dalších orgánů zajistit, aby si stěžovatelka a její děti mohly urychleně najít vhodné alternativní ubytování. Správní soud se však nepokusil tyto okolnosti případu blíže vyšetřit.

Soud zároveň připustil, že prodlevy ve výkonu příkazu, které byly doprovázeny jednáními se stěžovatelkou, naznačují, že příslušné orgány se snažily najít vhodné řešení situace. Stěžovatelka navíc pokusy o spolupráci spíše odmítala. Tyto skutečnosti však v projednávaném případě nelze hodnotit jako rozhodující. Veškeré snahy ze strany úřadů zcela postrádaly formální rámec, který by zahrnoval právě zmiňovaný přezkum přiměřenosti zásahu s ohledem na stěžovatelčinu individuální situaci (srov. *Buckland proti Spojenému království*, č. 40060/08, rozsudek ze dne 18. září 2012, § 67 až 68; *Yordanova a ostatní*, cit. výše, § 136; *Ivanova a Cherkezov proti Bulharsku*, cit. výše, § 60). Závěrem soud shledal, že vnitrostátní orgány stěžovatelce nenabídly žádné komplexní řešení, jelikož jejich jediným návrhem podle všeho bylo, že stěžovatelka může své děti dočasně svěřit sociálnímu zařízení. Odklad výkonu příkazu k demolici sice stěžovatelce poskytl jistou úlevu, ale sám o sobě nemohl vést k vyřešení problému. Došlo tedy k porušení článku 8 Úmluvy.